

ЕКОЛОГІЧНЕ РОЗУМІННЯ ЯКОСТІ ВОДИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ У ВИМІРАХ БІОЕТИКИ

*Гриньова М.В., Шинкаренко В.І., Ярова Ю.О.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

На сьогодні в світі і в Україні чітко окреслилося два суттєво різних розуміння якості води, які умовно можна назвати екологічним і водоспоживацьким.

Екологічне розуміння якості води ґрунтується на тому, що природна поверхнева вода є, по-перше, найважливішою складовою частиною водних екосистем, а її якість – результатом їх функціонування і, по-друге, вода водоїм і водотоків є єдиним можливим середовищем життя водних рослин і тварин.

У водоспоживацькому розумінні якість води – це ресурс для народного господарства, який є придатним чи не придатним за своїм складом і властивостями для окремих видів водокористування і водоспоживання.

Ґрунтуючись на цих двох розуміннях поняття "якість води", існуючу систему класифікацій і нормативів оцінки якості водних мас можна поділити на три головні групи: екологічні, санітарно-гігієнічні і народногосподарські.

В кожній з груп є визначальні характеристики, що відповідають призначенню нормативів і різко розмежують групи між собою, бо уособлюють їх специфіку, а саме:

- в екологічній групі – це галобність, трофність, сапробність, токсичність, радіоактивність води. Головне призначення екологічних класифікацій і нормативів якості води це охорона водних екосистем від атропогенного тиску, поліпшення їх стану шляхом використання екологічних класифікацій і нормативів якості води при плануванні і здійсненні водоохоронних заходів, збереження біологічного різноманіття у водних об'єктах;
- в санітарно-гігієнічній групі – це критерії, що забезпечують надійну охорону здоров'я населення;
- в народногосподарській групі – це різноманітні вимоги галузей, які використовують чи споживають воду природних і штучних водних об'єктів суші.

Полтавська область розташована в центральній частині Лівобережної України. На півночі межує з Чернігівською і Сумською, на сході – з Харківською, на заході – з Черкаською та Київською, на півдні – з Дніпропетровською та Кіровоградською областями, її площа становить 28,8 тис.км² (4,8 % території України). Вона повністю розміщена в басейні Дніпра [1,2]. Полтавщина знаходиться в Лісостепу, на території Лівобережно-Дніпровської лісостепової провінції, окрім крайньої південно-західної частини області, яка входить до складу Лівобережно-Дніпровсько-Приазовської північностепової провінції зони Степу (зокрема, до Орільсько-Самарської низовинної області) [4].

В геоструктурному відношенні лісостепова частина області лежить в

межах Дніпровсько-Донецької западини. Формування її ландшафтів пов'язане з розвитком долини Дніпра в умовах континентального клімату, а також наявності солянокупольних структур. Щодо степової частини області, то в цьому відношенні вона відповідає східній частині Українського щита. У формуванні ландшафтів поряд з впливом теплих і вологих атлантичних повітряних мас помітну роль відіграють сухі континентальні повітряні маси.

В ландшафтному відношенні поверхня лісостепової частини області рівнинна з загальним похилом на південний захід; найбільше підвищена північно-східна частина області – Полтавська рівнина. Для неї характерне чергування плоских вододілів з широкими (до 10-12 км) долинами лівих приток Дніпра. Глибина врізу річкових долин досягає 40-50 м. Є джерела мінеральних лікувальних вод (м. Миргород, смт Велика Багачка, смт Нові Санжари, с. Шишаки).

За структурою виробництва Полтавщина належить до індустріально-аграрних областей. У сукупній валовій продукції виробництва частина промисловості становить 67,3% [6].

Промисловість області за своєю структурою є багатогалузева з переважанням машинобудування і металообробки, паливної, харчової і легкої промисловості. Агропромисловий комплекс області (32,7% валової продукції) багатогалузевий. В сукупній валовій продукції сільського господарства переважає тваринництво м'ясо-молочного напрямку. Рослинництво спеціалізується на виробництві технічних і зернових культур [5].

Основним джерелом госпитного водопостачання населених пунктів є підземні води, запаси яких в межах області складають: прогнозовані – 4060,5 тис.м³/добу, експлуатаційні затверджені 809,7 тис.м³/добу. Виняток становлять міста Кременчук і Комсомольськ, водозабезпечення яких здійснюється з р.Дніпро.

В 2004 р. об'єм стічних вод, скинутих у поверхневі водойми, становив 186,7 млн.м³: очищених – 66,0 млн.м³, неочищених – 0,029 млн.м³, недостатньо очищених – 11,8 млн.м³ і нормативне чистих без очистки – 108,77 млн.м³. Найбільша частка недостатньо очищених і неочищених вод припадає на промисловість [3].

Отже, біоетичні особливості якості води Полтавської області ґрунтуються на тому, що поверхня води є складовою частиною водних екосистем, а вода водойм і водотоків є єдиним можливим середовищем життя водних рослин і тварин. Якщо ми не навчимося берегти природу та екологічно грамотно взаємодіяти з нею, то будемо приречені на неминучу загибель.

Література

1. Географічна енциклопедія України: В 3-х томах / Редкол.: О.М.Маринич (відповід.ред.) та ін.-К.: "Українська Радянська Енциклопедія" ім.М.П.Бажана, 1993,-т.3: П-Я.- 480с.: іл.

2. Паламарчук М.М., Закорчевна Н.Б. Водний фонд України: Довідковий посібник / За редакцією В.М.Хорсва, К.А.Алієва. -- К.: Ніка-Центр, 2001.-392с.
3. Про стан навколишнього природного середовища в Полтавській області за 2004 р.- Полтава, 2004.- 110с.
4. Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями. – К.: Символ – Т, 1998. – 28с.
5. Методика встановлення і використання екологічних нормативів якості поверхневих вод суші та естуаріїв України. – К., 2001 .-48 с.
6. Єдине міжвідомче керівництво по організації та здійсненню державного моніторингу вод/ Мінекології та природних ресурсів України. Нормативний документ. – К., 2001.- 55с.

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОШИРЕННЯ РІДКІСНИХ ВИДІВ РОСЛИН В ОКОЛИЦЯХ ПОЛТАВИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОХОРОНИ

*Давидов Д.А., Гомля Л.М.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Околиці міста Полтави – надзвичайно цікавий об’єкт флористичних досліджень. Незважаючи на значне антропогенне навантаження, ця територія розташована в південній частині Лівобережного Лісостепу України, репрезентує різноманітні типи рослинності із значною кількістю як типових, так і рідкісних видів флори. Згідно геоботанічного районування [1], ця територія розміщена у Диканько – Котелевському районі Роменсько – Полтавського округу Лівобережнопридніпровської під провінції.

Дослідження околиць Полтави ми проводили у 2003-2005 роках. Було зібрано понад 800 гербарних зразків видів рослин регіону. Виявлено, що в околицях Полтави зростає 135 раритетних видів рослин, серед яких 11 видів, занесених до Червоної книги України (ЧКУ) [2], 23 регіонально рідкісних (РР) та 101 малопоширених видів (МП) до яких належать види, відомі з 1 – 3 локалітетів в околицях Полтави.

Природна рослинність в наш час найкраще збереглася в заплавах річок та на їх терасах. Тому не дивно, що й у досліджуваному регіоні більшість локалітетів раритетних видів розташовані саме тут, у долинах річок Ворскли, Коломаку та Вільшани. Проте біля малих річок самого міста Полтави (Тарапунька, Рогізна та ін.) раритетів майже немає, що перш за все, пов’язано з діяльністю людини. Флористично найбагатшими осередками природної рослинності в долинах річок околиць Полтави є такі:

- Правий берег р. Ворскли за селами Гора і Тютюнники, де розташований комплекс широколистяних лісів, лісових боліт, узлісь та трав’янистих схилів з великою кількістю рідкісних видів. Тут виявлені *Lathyrus venetus* (Mill.) Wohlf. (ЧКУ), *Tulipa quercetorum* Klok. et Zoz (ЧКУ), *Orchis palustris*